

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

НАКАЗ

м. Одеса

Код ЄДРПОУ 02071091

30.11.2023

№ 105-02

Про затвердження та реалізацію Політики відкритої науки в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова

З метою впровадження Політики відкритої науки в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова (далі – Університет), популяризації ідей відкритої науки і залучення наукової спільноти Університету до участі у проектах, спрямованих на впровадження принципів відкритої науки, забезпечення можливості відкритого обміну знаннями, повторного використання результатів досліджень, інтеграції Університету до Європейського дослідницького і освітнього простору

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Політику відкритої науки (далі – Політика) в Університеті (Додаток 1)
2. Керівникам навчальних та наукових підрозділів Університету забезпечити ознайомлення з Політикою наукових, науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти, сприяти впровадженню її засад і дотриманню принципів при здійсненні наукової та науково-технічної діяльності в Університеті.
3. Науково-дослідній частині надавати консультації, проводити науково-комунікативні заходи для підвищення рівня обізнаності щодо цінностей і принципів відкритої науки, сприяти формуванню компетентностей з відкритої науки у наукових, науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти.
4. Контроль за виконанням даного наказу покласти на Проректора з наукової роботи, д-ра біол. наук, проф. Іваницю В.О.

Підстава: рішення Науково-технічної ради Одеського національного університету імені І.І. Мечникова від 7 листопада 2023р. (протокол № 4)

РЕКТОР

Вячеслав ТРУБА

Відділ діловодства та архівного зберігання документів

Додаток 1 до наказу
«Про затвердження та реалізацію Політики відкритої науки в
Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова»
за № 105-02 від 30.11.2023р.

**ПОЛІТИКА ВІДКРИТОЇ НАУКИ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені І.І.МЕЧНИКОВА**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Політика відкритої науки (далі Політика) в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова (далі – Університет) базується на Державній політиці відкритої науки в Україні, яка спрямована на забезпечення застосування принципів відкритості до наукових та освітніх даних, забезпечення максимально можливого доступу вченим, освітянам, інноваторам, промисловцям, іншим зацікавленим суб'єктам до дослідницьких інфраструктур, публікацій та даних, створення умови для надання рівних можливостей та рівного доступу жінок та чоловіків в науці, (здійснюється з урахуванням відповідної нормативної бази, а саме законів України «Про інформацію», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про доступ до публічної інформації», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про науково-технічну інформацію», «Про цифровий контент та цифрові послуги», «Про захист персональних даних», «Про авторське право і суміжні права» та Національного плану щодо відкритої науки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України №892 від 08 жовтня 2022р.)

1.2. Принципи відкритої науки та відкритого доступу, визначені: Рекомендацією ЮНЕСКО щодо відкритої науки 2021 р., Рекомендацією Комісії (ЄС) 2018/790 від 25.04.2018 щодо доступу до наукової інформації та її збереження, Директивою (ЄС) 2019/1024 Європейського Парламенту та Ради від 20.06.2019 щодо відкритих даних та повторного використання інформації державного сектору, Регламентом (ЄС) 2021/695 Європейського Парламенту та Ради від 28.04.2021 про заснування Рамкової програми досліджень та інновацій «Горизонт Європа», що визначає правила щодо її участі та розповсюдження.

1.2.1. *Відкрита наука* — відповідно до Рекомендації ЮНЕСКО щодо відкритої науки 2021 р., це поєднання різноманітних принципів, правил і засобів, спрямованих на те, щоб наукові знання, викладені різними мовами, були загальнодоступними та придатними для повторного використання, відтворення і перевірки з метою розширення співпраці й обміну інформацією на благо науки і суспільства, а також для трансформації процесів створення, оцінювання і поширення наукових знань для усього суспільства й поза межами наукової спільноти.

1.2.2. *Відкритий доступ* — надання онлайн-доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних користувачам із можливістю їх використання згідно з умовами ліцензій відкритого доступу.

1.3. Політика визначає засади реалізації принципів відкритої науки в освітньо-науковій, науковій діяльності Університету, поширюється на всіх учасників освітньо-наукового процесу, відповідає загальнодержавній та внутрішньоуніверситетській нормативній базі, чинному законодавству України, міжнародній практиці.

1.4. Політика реалізується на принципах академічної доброчесності, рівних можливостей й поваги до розмаїття, а також нерозголошення конфіденційної інформації.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВІДКРИТОЇ НАУКИ В УНІВЕРСИТЕТІ

2.1. Метою впровадження відкритої науки в Університеті є забезпечення реформування науково-дослідної та інноваційної діяльності, сприяння ефективному трансферу технологій, інтернаціоналізації дослідницької діяльності та інтеграції Університету в Європейський дослідницький простір.

2.2. Для досягнення визначеної мети необхідне виконання наступних завдань:

- підвищення рівня інформованості та формування компетентності наукових, науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти Університету з питань відкритої науки;
- сприяння популяризації науки, поширення наукових знань та залучення усіх учасників освітньо-наукового процесу до участі в науково-дослідній та інноваційній діяльності;
- створення умов для проведення ефективної роботи з науково-технічною інформацією, об'єктами дослідницької інфраструктури, що наявні у відкритому доступі в університеті або надаються Університетом для наукових, науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти;
- забезпечення відкритого доступу до результатів фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічної інформації;

- прискорення передачі знань, сприяння швидшому переходу від наукових досліджень до інновацій, тощо.

3. ЦІННОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ВІДКРИТОЇ НАУКИ

3.1. Наукові та науково-педагогічні працівники, здобувачі Університету повинні керуватись у своїй науковій, науково-технічній діяльності цінностями і принципами відкритої науки, відповідно до Політики Університету, що враховує рекомендації ЮНЕСКО.

3.2. Цінності відкритої науки.

3.2.1. *КОРИСТЬ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА* – як глобальне суспільне благо, відкрита наука має належати й приносити користь усьому людству, наукові знання мають знаходитися у відкритому доступі, а наукові досягнення бути частиною суспільного надбання.

3.2.2. *РІВНОПРАВНІСТЬ І СПРАВЕДЛИВІСТЬ* – відкрита наука повинна відігравати важливу роль у забезпеченні рівноправності науковців із розвинених країн і країн, що розвиваються, дозволяючи їм спільно використовувати наукові ресурси й результати на справедливій і взаємовигідній основі, і забезпечувати рівний доступ до наукових знань як тих, хто їх створює, так і тих, хто ними користується незалежно від їх географічного місцезнаходження, національності, раси, віку, гендерної та етнічної належності або соціально-економічного стану.

3.2.3. *ЯКІСТЬ І ДОСТОВІРНІСТЬ* – відкрита наука повинна забезпечувати високу якість наукових досліджень шляхом об'єднання різноманітних джерел знань і надання вільного доступу до методів досліджень і наукових результатів з метою їх ретельного аналізу й перевірки.

3.2.4. *РІЗНОМАНІТНІСТЬ* – відкрита наука повинна охоплювати різноманітні методи й процедури роботи, мови, результати й теми наукових досліджень, які відповідають потребам і відображають епістемологічний плюралізм різних наукових спільнот, вчених, носіїв знань і соціальних суб'єктів із різних країн і регіонів.

3.2.5. *ІНКЛЮЗИВНІСТЬ* – відкрита наука повинна конструктивно залучати до отримання нових знань всіх вчених, широку громадськість і носіїв знань, які не належать до інституціолізованого наукового співтовариства, включаючи представників корінних народів та інших місцевих громад.

3.3. Принципи відкритої науки.

3.3.1. *ПРОЗОРИСТЬ, КОНТРОЛЬ, КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ І ДОСТУПНІСТЬ ПЕРЕВІРКИ* – забезпечення більшої відкритості на всіх етапах наукової діяльності впливає на збільшення впливу науки на суспільство, що сприяє підвищенню здатності суспільства в цілому вирішувати складні взаємопов'язані проблеми. Ступінь відкритості веде до підвищення прозорості та довіри до наукової інформації і зміцнює фундаментальні основи науки як окремої форми знань, що базуються на фактах і пройшли перевірку шляхом зіставлення з реальністю, логічного аналізу та експертного контролю.

3.3.2. *РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ДОСТУП* – усі наукові, науково-педагогічні працівники, аспіранти й студенти та інші суб'єкти відкритої науки, незалежно від місця проживання, гендерної приналежності, сфери досліджень, форми фінансування, професійної кар'єри, статусу чи будь-яких інших підстав, можуть рівною мірою робити внесок у відкриту науку й користуватися її результатами.

3.3.3. *ПОВАГА, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І ЗВІТНІСТЬ* – більша відкритість призводить до підвищення відповідальності всіх залучених до відкритої науки суб'єктів, при цьому звітність, інтелектуальна чесність та повага до етичних принципів становить основу ефективного управління даними у сфері відкритої науки.

3.3.4. *СПІВПРАЦЯ, УЧАСТЬ ТА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ* – співпраця на всіх етапах науково-дослідної діяльності, поза географічними, мовними, віковими, гендерними, міждисциплінарними й ресурсними відмінностями, повинна стати нормою поряд із усебічною й ефективною участю представників громадськості й використанням неврахованих маргіналізованих знань для вирішення соціально значущих проблем.

3.3.5. *ГНУЧКІСТЬ* – унаслідок існуючого у світі різноманіття наукових систем, суб'єктів і ресурсів, а також з огляду на динамічний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій виключають можливість застосування універсальних підходів до інструментів та практик

відкритої науки, що спонукає розробляти різні методи для впровадження відкритої науки, не відступаючи від вищезазначених основних цінностей і максимально враховуючи інші принципи відкритої науки.

3.3.6. **СТІЙКІСТЬ** – максимальна ефективність й дієвість відкритої науки забезпечується стійкими методами роботи, послугами, інфраструктурою й моделями фінансування, що дозволяють забезпечити рівну участь науковців з установ і країн, що перебувають у менш сприятливому стані. Об'єкти інфраструктури відкритої науки повинні функціонувати та фінансуватися в основному на некомерційній основі, спираючись на довгострокову концепцію вдосконалення методології відкритої науки, що максимально забезпечує постійний необмежений доступ усім бажаючим.

4. ДОСТУП ДО НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ І ДОСЛІДНИЦЬКИХ ДАНИХ

4.1. Університет прагне забезпечити безперешкодний доступ до наукових результатів без будь-яких фінансових, юридичних і технічних перешкод у межах законодавства України та своїх повноважень.

4.2. Університет рекомендує дослідникам результати у формі наукової статті, наукової доповіді, монографічного дослідження оприлюднювати в авторитетних наукових виданнях на умовах відкритого доступу під стандартною відкритою ліцензією *Creative Commons*.

4.3. До наукових результатів вчених Університету, отриманих у процесі виконання досліджень за договорами, застосовуються умови доступу, встановлені цими договорами. Якщо дослідники Університету співпрацюють із працівниками інших установ, то дія цієї Політики поширюється на ту частину наукового результату, що отримана вченими Університету, якщо немає спеціальної угоди про інше.

4.4. Умови Політики не розповсюджуються на дослідницькі дані й наукові результати, які містять інформацію з обмеженим доступом.

4.5. Дослідники, приймаючи рішення про розповсюдження дослідницьких даних і наукових результатів за принципами відкритої науки, зобов'язані пересвідчитись, що дослідження не має конфіденційного характеру або не виконувалось на договірних умовах, які унеможливають відкритий доступ.

4.6. Дослідники повинні перед розміщенням дослідницьких даних і наукових результатів за принципами відкритої науки пересвідчитись, що вони не містять інформації, яку необхідно захищати в якості об'єктів промислової власності, зокрема винаходами, корисними моделями, промисловими зразками тощо.

Вільний доступ до наукових результатів, академічних текстів, що містять інформацію, яка потребує захисту прав промислової власності, відтермінується до моменту отримання охоронного документу.

4.7. Доступ до дослідницьких даних надається через інституційний репозитарій даних Університету для вільного багаторазового використання, збереження й поширення за умови правильного цитування джерела та для підтвердження наукових результатів, представлених у формі наукового звіту, наукової статті, наукової доповіді, монографічного дослідження.

4.8. Управління дослідницькими даними Університету здійснюється відповідно до принципів FAIR.

4.8.1. *Принципи FAIR* — (англ. аббревіатура слів Findability, Accessibility, Interoperability та Reusability — відшукуваність, доступність, сумісність і багаторазовість використання), — передбачають для будь-якого користувача можливість: знайти інформацію, отримати право на її використання за відповідною ліцензією відкритого доступу, мати технічну можливість її завантаження у комп'ютерну програму (через застосування простих, загальноновживаних, добре описаних форматів) і повторного використання завдяки добре описаному змісту, походженню, способу, обставинам отримання тощо).

4.9. Університет рекомендує дослідникам складати на початковому етапі дослідження плани управління даними, які передбачають, як дані будуть оброблятися відповідно до принципів FAIR.

5. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ВІДКРИТОЇ НАУКИ В НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ

5.1. Впровадження в Університеті принципів відкритої науки передбачає наявність і подальший розвиток відповідної інфраструктури.

5.1.1. До інфраструктури відкритої науки Університету належать:

- *видавнича платформа Університету* – для опублікування у відкритому доступі навчальних і наукових видань, в тому числі періодичних наукових видань відкритого доступу, що надають вільний онлайн-доступ до результатів наукових досліджень;

- *інституційний репозитарій Університету* – для надання безперешкодного доступу до наукових результатів, академічних текстів, що створені дослідниками Університету;

- *відкритий доступ до наукометричних баз даних* для моніторингу результатів наукової діяльності, тощо.

5.2. Здійснювати популяризацію принципів відкритої науки серед учасників освітньо-наукового процесу шляхом консультування наукових, науково-педагогічних співробітників і здобувачів вищої освіти Університету з питань відкритих практик в освітньо-науковій діяльності.

5.3. Інформація стосовно реалізації відкритої науки в Університеті повинна відображатися у річних звітах про наукову діяльність структурних підрозділів.

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Політика відкритої науки Університету повинна бути доведена до всіх наукових, науково-педагогічних співробітників і здобувачів вищої освіти Університету, враховуватися ними в своїй освітньо-науковій, науковій діяльності.

6.2. Відповідні зміни у Політику відкритої науки Університету можуть бути розглянуті і затверджені рішенням Науково-технічної ради Університету.

Ректор

Вячеслав ТРУБА